

GRADNJA ELEKTRIČNE CENTRALE V ŽIROVNICI

Načrti in snovanje HE Završnica

Električna centrala v Mostah pri Žirovnici na Gorenjskem. Po dolgotrajnih pogajanjih in težavnih zaprekah se je približal ta projekt svojemu uresničenju. Različne tehnične in proračunske podrobnosti se bodo v kratkem objavile. Vodna moč potoka Završnice se porabi izključno v svrhu produciranja in oddajanja električne energije mestu Ljubljani in gorenjskim občinam, in sicer naj se izpelje elektrovod do Jesenic in Bleda z okolico ter ob državni cesti v Ljubljano.

Domoljub, 12. 12. 1907

Napoved gradnje električne centrale. Električno centralo v Mostah začnejo v najkrajšem času graditi. Istotako misli občina Breznica izpeljati vodovod, kateri bi preskrboval 11 vases vodo. Skrajni čas je, da bi bil, ker nekaterim vases znatno primanjkuje vode, že sedaj, kaj pa šele v slučaju požara. Baje bode dežela prispevala 65 odstotkov.

Gorenjec, 20. 02. 1909

Predlog delniške družbe občin. Zanimivo je bilo obravnavanje električnega vprašanja ki tako vznemirja razne občine radovljiškega okraja in deželni odbor. Občinski zastop zastopa stališče, da naj se gradi elektrarna ob Završnici kakor delniško podjetje, a do delnic imajo pravico le posamezne prizadete občine. Zato se sklone, da stopi županstvo v dogovor z ostalimi občinami, ki naj naprosijo, da deželni odbor pošlje strokovnjake, da preštudirajo vso zadevo in potem poročajo, je-li priporočljivo to podjetje ali ne. - Deželni odbor je pa prišel na jako "imenitno" idejo, odkar ima 10 milijonov na razpolago. On hoče graditi velikansko električno podjetje ob Završnici, ki bo baje veljalo okrog 3 milijonov kron. Ali je ta ideja samo reklama, ali resna misel, pokaže bodočnost...

Gorenjec, 17. 04. 1909

Izkoriščanje vodnih sil. - Občinska elektrarna. Včeraj se je vršil v Radovljici sestanek zastopnikov občin Bled, Breznica, Jesenice, Begunje, Radovljica, Mošnje, Predtrg, Lesce in Koroška Bela zaradi nameravane občinske elektrarne ob Završnici. Na povabilo sta še došla k sestanku deželni odbornik dr. Lampe in deželni stavbeni nadsvetnik A. Klinar. Dr. Lampe je naglašal potrebo, da ohranimo domače vodne sile v domačih rokah in jih izkoristimo za potrebe poljedelskega in obrtnega prebivalstva. To nalogo naj izvršujejo dežela, občine, pa tudi podjetni domačini. Električna moč je pri nas še premalo poznana; v tem oziru smo zaostali za drugimi deželami. Obrtniku in poljedelcu dati luč in gonilno silo za stroje - to bodi skrb dežele in občin. Stavbeni nadsvetnik Klinar je podal tehnično poročilo o završniškem projektu in objektivno razložil vse ugodnosti in nepopolnosti projekta. Razvil se je živahen razgovor, in slednjič se je setavil ključ za prispevke občin k napravi, ki je proračunana na 650.000 K, in sklenilo se je, da v odbor za elektrarno pošlje vsaka občina dva zastopnika. Ta odbor ima nalogo, da priskrbi natančen projekt in izvrši vse pravne predpogoje.

Potem bodo sklepale občine.
Slovenec, 30. 04. 1909

Kredit za električno centralo. Občinska seja mestnega zastopa se je vršila dne 28. aprila ob 6. uri zvečer. Glavna točka je bila dovolitev potrebnega kredita za električno centralo. Župan dr. J. Vilfan je utemeljeval svoj predlog, da dovoli mestni zastop 100.000 K kakor prispevek za to centralo, jako temeljito in srečno. V prepričevalnih besedah je zagovarjal to napravo tako s gospodarskega kakor tudi z gmotnega stališča. Ko so posegli še nekateri drugi občinski odborniki v debato, sprejet je bil soglasno predlog, da občina prispeva s kapitalom 100.000 kron k stroškom za napravo električne centrale.

Predstavitev projekta. Velevažno posvetovanje se je vršilo dne 29. aprila v gostilni Bastl ki je veljalo uresničenja naprave električne centrale ob Završniči, ki jo nameravajo zgraditi občine: Bled, Gorje, Breznica, Mošnje, Lesce, Radovljica, Predtrg, Begunje, Jesenice in Koroška Bela. Posvetovanja so se udeležili vsi župani imenovanih občin, mnogo obč. svetovalcev in odbornikov. Deželni odbor sta zastopala dr. E. Lampe in stavbeni nadsvetnik Ivan Klinar. Po kratkem nagovora deželnega odbornika dr. E. Lampeta je pojasnil vso zadevo prav obširno nadsvetnik I. Klinar, in sicer s tehničnega, finančnega in rentabilitetnega stališča. Poročujoč s tehničnega stališča se je dotaknil poročevalec mnenja raznih strokovnjakov, in sicer je podjetnik Tobell izjavil, da bi se z lahkoto doseglo vobče do 1000 konjskih sil, v kar bi bilo potrebnih 1200 sekundnih litrov. Inženir I. Ross je enakega mnenja, kakor tudi podjetnik Janesch, ki sta tudi izjavila, da bi se lahko dobilo do 900 konjskih sil. Drugačnega mnenja je seveda "Kranjska industrijska družba", ki pravi, da se povprečno dobi pri Završnici le okrog 250 sekundnih litrov, ki bi pa nikakor ne zadostovali za napravo takega podjetja. Da je to poročilo očitno enostransko in nalašč tako zavito, je takoj opomnil nadsvetnik Klinar. S tega stališča bi bilo tedaj podjetje ugodno.

Kar se pa tiče stroškov, bi tudi ne bilo podjetje neizpeljivo, ker bi se dobilo že toliko odjemalcev, da bi se zadeva izplačala. In slednjič je potrebni kapital že takorekoč tu, kajti zastopniki posameznih občin so že obvezno dali izjave, s katerim kapitalom pristopijo posamezne občine, med katerimi omenjamo, da pristopi občina Bled z 300.000 K in občina Radovljica s 100.000 K. Potrebni kapital je tedaj zbran, ki je proračunjen na okroglo 650.000 K.

Razgovora so se udeležili razni udeleženci, a g. Cop je vsestransko popolnil mnenja raznih tu navedenih strokovnjakov ter toplo zagovarjal to podjetje. Na predlog župnika I. Potočnika se je na to sklenilo, da se osnuje ožji odsek, v katerega polije vsaka občina po dva zastopnika, a prvi sestanek tega odseka naj skliče radovljiški župan dr. J. Vilfan. Ta odsek bo imel po mnenju nadsvetnika I. Klinarja izdelati natančni načrt, natančni proračun in storiti potrebne korake v vodopravnem oziru. Deželni odbornik dr. E. Lampe je omenil končno, da bo deželni odbor podpiral vsestransko ta odsek in da mu da na razpolago tudi strokovne izvedence in upa, da se uresniči to prvo podjetje te vrste na Kranjskem.

Gorenjec, 08. 05. 1909

Za električno napravo v Završnici, katero zgrade občine Bled, Gorje, Breznica, Mošnje, Lesce, Radovljica, Predtrg, Begunje, Jesenice in Kor. Bela je dovolil mestni

zastop radovljiški prispevek 100.000 kron, blejski pa 300.000 kron. V svrhu gradbe so osnovali na skupnem posvetovanju ožji odsek, v katerega pošlje vsaka občina po dva zastopnika. Prvi sestanek tega odseka skliče dr. J. Vilfan v Radovljico. Ta odsek bo imel nalog preskrbeti natančni načrt in proračun in storiti potrebne korake v vodopravnem oziru.

Slovenski narod, 10. 05. 1909

Prvi sestanek odseka. Odsek za napravo električne centrale ob Završnici se je sešel prvokrat dne 19. t. m. v restavraciji R. Kunstlja v Radovljici, da si izvoli ožji odsek, ki naj pripravi vse potrebno glede centrale. Predsednikom je bil soglasno voljen naš marljivi župan, deželni poslanec dr. J. Vilfan, njegovim namestnikom nadučitelj Franc Rus - Bled, a zapisnikarjem župnik J. Potočnik. Ta ožji odsek je imel dne 27. t. m. sejo na lici mesta ob Završnici, kjer sta podala strokovni poročili dosedanji posestnik tega projekta I. Tobeli in inženir I. Janesch. Nad vse zanimivo je bilo poročilo inženirja Janescha, ki izide najbrže tudi še posebej tiskan, da ga dobe v roke vsi oni, ki se zanimajo zato prekristno napravo, ki bo naravnost nekaj uzor-električnih naprav. Ako nas znamenja ne varajo, se prične z delom v najkrajšem času. Upajmo, da ne bo deželni odbor delal posebnih težav in da se bo vsaj v tem slučaju postavil na nepristransko stališče.

Gorenjec, 29. 05. 1909

Oživitev podjetja. Električni širši odsek je zboroval pretečeni torek v gostilni R. Kunstlja. Voljeni člani so se zbrali polnoštevilno, a deželni odbor je poslal k posvetovanju g. J. Klinarja. Glavna točka tega posvetovanja je bilo vprašanje, se bo li rentiralo ali izplačevalo to podjetje. Na podlagi zanimivih podatkov, ki jih je podal g. J. Klinar, je izplačavanje tega podjetja zagotovljeno. Dalje so se sprejeli razni predlogi, ki nam dajo zagotovilo, da se podjetje oživi v najkrajšem času, če ne naleti na odpor onih činiteljev, ki bodo slednjič dali celemu podjetju svoje potrdilo. Odsek deluje z nenavadno marljivostjo in vstrajnostjo in upajmo, da bo delo imelo tudi svoj uspeh.

Gorenjec, 12. 06. 1909

Dvomi. Električno centralo in sicer "menda" deželno - dobimo Gorenjci ob Završnici. Tako vsaj sodimo, ker imajo trije inženirji strokovnjaki že dokaj časa opravila ob savskem obrežju v radovljiški občini. Dozdeva se nam pa, da bo še precej Save odteklo mimo Radovljice, predno se uresniči ta projekt. - Nam se dozdeva ta projekt tak, kakor svoje dni projekt pokojnega Wagenfuhrerja, ko je gradil zvezo med Donavo in Jadranskim morjem. Na papirju je bil izveden, a v resnici je padel v Donavo. Ako se motimo, nas bo prav veselilo.

Gorenjec, 28. 05. 1910

Bankrot v Završnici. Iz Žirovnice. Deželo o električno centralo je odnesla Sava. Vzroka sta dva: prvi in glavni je: prazne deželne blagajne - in drugi: ker so se poprijeli podjetja ljudje, ki imajo o električnih podjetjih tolika razuma, kolikor slepci o barvah. Neka uplivna oseba (ime na razpolago) je pravila, da bode tisto posojilo - 10 milijonov - komaj zadostovalo, da se zamaše največje luknje razdrapane klerikalne banke in da se ustanovi zopet nekaj korit za najnovejše uskoke.

Gorenjec, 20. 05. 1911

Deželna elektrarna na Gorenjskem. Deželni odbor je vložil, kakor je čitati v "Slovincu", prošnjo za koncesijo za elektrarno na Završnici, iz katere bi dobivalo električno luč in moč deset občin v radovljiškem okraju.

Gorenjec, 08. 07. 1911

Gradnja HE Završnica

Prva deželna elektrarna bo zgrajena ob Završnici. Pripravljala dela so že toliko napredovala, da se je začelo s predorom nad Mostami, ki bo vodil Završnico na vrh visokega skalnatega roba, odkoder bo padla voda po železnih ceveh globoko na turbine. Ta centrala bo preskrbela Bled, Jesenice in radovljiško okolico z elektriko.

Slovenec, 19. 09. 1911

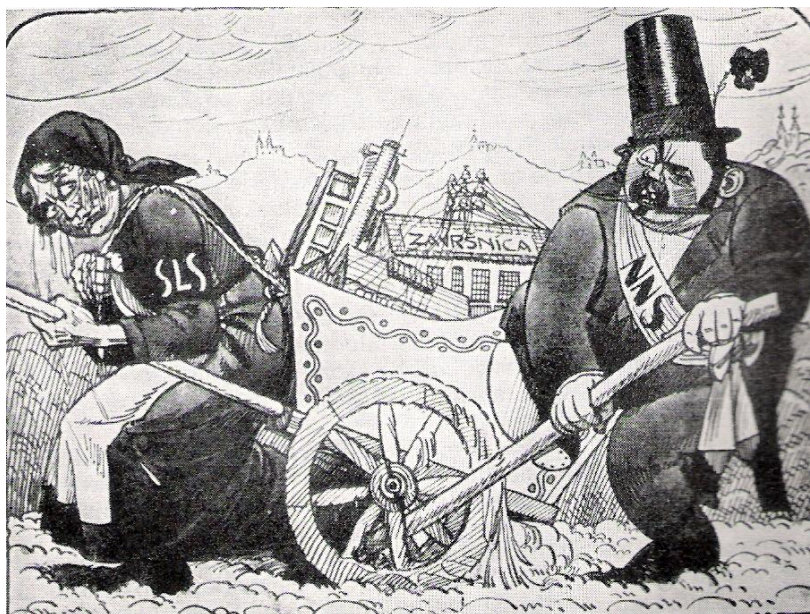
Predor nad Mostami, kjer se dela deželna elektrarna, je dokončan in je zadnjo nedeljo padla vzadnja stena ob navzočnosti zastopnikov deželnega odbora. Predor je 785 m dolg. Spodnji del Završnice bo imel 165 m padca, ki bo dajal pri srednji vodi 700 litrov na sekundo, najmanj 1050 konjskih sil. Zgornji padec bo pa dosegel 4500 konjskih sil. Moč tega padca se bo izrabila, ko se bo podjetje razširilo.

Gorenjec, 06. 04. 1912

Deželna elektrarna. Pri centrali v Žirovnici se bodo dela nadaljevala. Izpopolni se gorenjsko omrežje in napravijo se daljnovodi mimo Radovljice in Kranja do Ljubljane. V kratkem bode Gorenjska dobila dobro in stalno električno moč za razsvetljavo in stroje.

- Vodna sila Ljubljanice se tudi namerava izrabiti pri novem jezcu, ki se bode zgradil zaradi osuševanja barja. Deželni odbor bode glede te naprave storil korake, da dobi tudi ljubljanska okolica električno razsvetljavo.

Gorenjec, 14. 09. 1912



**Karikatura o načrtih HE Završnica, 1903-1910 (avtor Hinko Smrekar)
Vir: Jeseniški zbornik I.**

Deželna elektrarna ob Završnici je kupila od Franceta Zupana na Bregu parcelo števil. 818 za zgradbo strojnice.

Sava, 04. 01. 1913

»Završnica« v električni luči. Piše se nam: »Slov. Narod« je dne 30. junija priobčil notico »Centrala na Završnici«. Dotični pisatelj-strokovnjak te notice je samo izjavil, da ne pozna projekta, ampak le vodo samo. Naslanjaje se na velikost razpisanih cevi je pa prišel strokovnjak glede množine vode v navskrižje z dejanskimi razmerami. Na tej podlagi je namreč trdil, da je vode 1-2 m³ na sekundo. Faktično pa je iste le 700 l. sek., katera zamore pri padcu 160 m po odbitju izgub v ceveh, turbinah, alternatorjih in omrežju proizvajati le 800 in ne 1600 konjskih sil. Omenjamo še, da je bila ta množina vode na Završnici izmerjena že pred več kakor 20 leti po različnih inženirjih, najetih od Kranjske industrijske družbe na Jesenicah, ker je ista prvotno nameravala napeljati moč Završnice v svoje tovarne na Javorniku, a je to zaradi premajhne množine vode opustila in raje drugo, boljše vodno moč izrabila. Dalje se je o množini vode na Završnici prepričalo tudi c. kr. ministrstvo za javna dela, ki je izdalo tozadevno publikacijo v katastru vodnih sil, iz katere publikacije se lahko razvidi sledeče: Završnica ima pri desetmesečnem obratu in dežju bogatem času 1300 in pri šestmesečnem obratu 1380 ef. konjskih sil, in če prenesemo to na celo leto, dobimo približno 717, 871, 692 konjskih sil, pri mali vodi pa le 230 l. sek. = 506 konjskih sil. V isti številki »Slov. Naroda« je tudi poročilo iz seje deželnega odbora kranjskega, da isti razpisuje ponudbe za dve turbini po 1500 konjskih sil. Ali naj torej Završnica žene 2 taki turbini, ko nje množina vode ne zadostuje niti za eno? Sploh se je pa čuditi, da deželna vlada trpi to protipostavno grajenje brez vsake vodopravne koncesije in dasi je bila že opetovano na to opozorjena. Kakšnega značaja pa je ta zveza med deželno vlado in deželnim odborom? - Op. uredništva: Snoči javlja glasilo deželnega

odbora, da je vlada odbila vse ugovore proti centrali v Završnici in dala deželi za 90 let koncesijo.

Slovenski narod, 02. 07. 1913

Obratna hiša. Električna naprava na Završnici. Kranjski deželni odbor je dne 25. t. m. v seji sklenil, da se napravi cevovod, naročite dve turbini po 1500 konjskih sil in drugo potrebno za deželno električno napravo na Završnici. Sklenilo se je tudi, da se zgrade daljnovodi in krajevna omrežja v lastni režiji in da se za obratno hišo kupi potrebni svet.

Gorenjec, 31. 10. 1913

Delo v Završnici. Deželni odbor je v zadnji seji oddal dela za električno centralo v Završnici. Dovod cev v dolžini 900 metrov je prevzela železarna Vitkovice na Moravskem za pavšalno ceno 122.000 kron. Turbine bosta gradili tvrdki Tonnies in Zabkar iz Ljubljane za svoto 73.314 kron. Stroje dobavi akcijska družba Union za 108.200 kron. Družba Union bo izvršila tudi vsa instalacijska dela v centrali in izpeljavo daljnovoda. Uprava električne centrale se bo vodila popolnoma ločeno od deželne uprave. Podjetje se bo pod imenom Deželna električna naprava vpisala v trgovski register.

Sava, 08. 11. 1913

Ustavitev del. Deželna električna centrala v Žirovnici bo baje letos z delom počivala ker je povsod suša v kasah. Predno pa bodo nove volitve, utegnejo že malo bolj brskati po svojih, z deželnim denarjem kupljenih podjetjih.

Sava, 08. 02. 1914

Zgradba deželne elektrarne. Tvrdka Tönnies brusi sedaj gonilna kolesa za turbine. Postavljeni so drogovi za daljnovod do Brezja. Žice se bodo na tej progi napenjale šele meseca julija, da se ne dela škoda na poljih. Na Bledu že stoje drogovi in se je ravnokar pričenjalo napenjati drogeve. Izdelujejo se tudi transformatorske hišice, ki bodo julija meseca postavljene. Čimbolj napreduje zgradba, tembolj raste zanimanje. Oglašajo se obrtniki in tudi kmetje žele že letos mlatiti z elektriko.

Slovenec, 04. 06. 1914

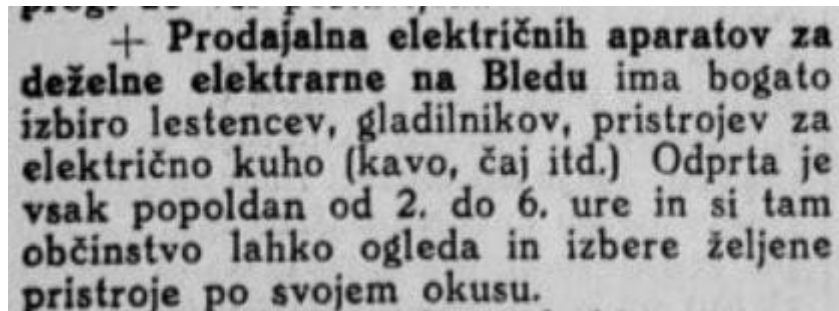
Elektrika na Gorenjskem. Drogovi za električni daljnovod že stoje na Bledu in proti Brezjam, odjemalci za elektriko se pridno oglašajo. Kmalu bo zasvetila. Liberalci so od same zavisti že vsi zeleni.

Gorenjec, 05. 06. 1914

Zgradba deželne elektrarne na Završnici. V centrali dela redno napredujejo. Dvigalo je montirano, ta teden se strojnica omeče, drugi teden se prične montaža strojev. Za sedaj se vzida prva turbina, tudi generator pride v kratkem iz tovarne. Cevovod bo gotov približno v treh dneh. Napeljava žic bo drugi teden na Bledu končana, glavni vod proti Bledu tekom 14 dni. Krajevno omrežje na Brezjah bo gotovo ta teden. Drugi teden se dovršijo omrežja v Mošnjah, v Gorici in Vrbnjah.

Začetkom prihodnjega tedna se prične zgradba krajevnega omrežja v Radovljici, v štirinajstih dneh pa napeljava žic proti Brezjam. Drogi so na tej glavni progi že vsi postavljeni.

Slovenec, 09. 07. 1914



+ Prodajalna električnih aparatov za deželne elektrarne na Bledu ima bogato izbiro lestencev, gladilnikov, pristrojov za električno kuho (kavo, čaj itd.) Odprta je vsak popoldan od 2. do 6. ure in si tam občinstvo lahko ogleda in izbere željene pristroje po svojem okusu.

Slovenec, 09. 07. 1914

Na Završnici bode na cesarjev rojstni dan, dne 18. avgusta, deželna elektrarna od knezoškofa dr Jegliča slovesno blagoslovljena.

Gorenjec, 24. 07. 1914

Ustavljena dela v Završnici. Že pred nekaj dnevi so se čule vesti, da je poljedelsko ministrstvo ustavilo dela na električni centrali pri Završnici. Sedaj pa smo od zelo zanesljive strani izvedeli, da je poljedelsko ministrstvo res ukazalo ustaviti dela na Završnici.

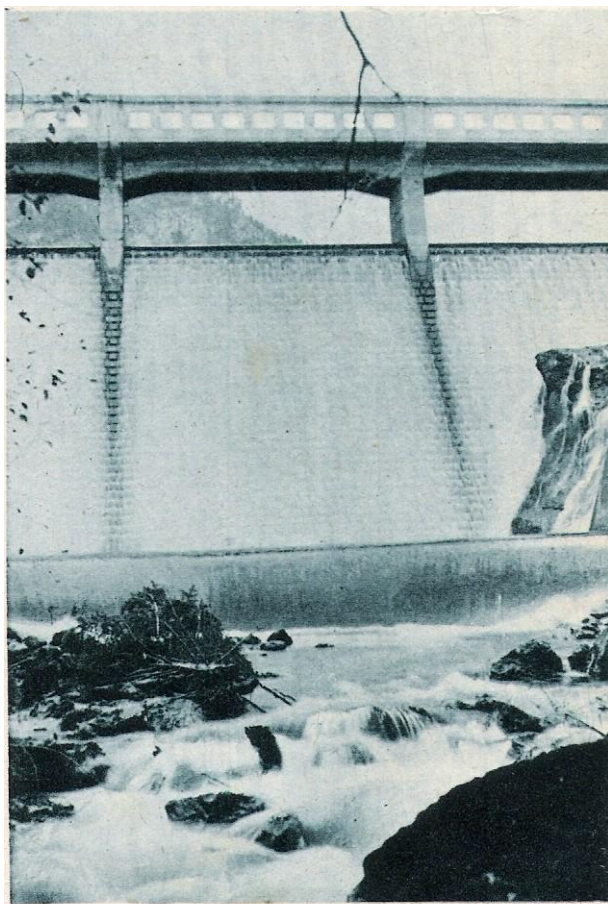
Sava, 23. 08. 1914

Pritožba. Deželna vodosilna naprava na Završnici. C. kr. poljedelsko ministrstvo je, kakor znano, lani oktobra meseca potrdilo odlok c. kr. deželne vlade, s katerim se je kranjskemu deželnemu odboru skupno z upravo državnih železnic dalo vodopravno dovoljenje za izgraditev vodosilne naprave, zlasti električne centrale na Završnici pod gotovimi pogoji. Proti tej odločbi poljedelskega ministrstva je vložila družba Leykam-Josefstal pritožbo na c. kr. upravno sodišče in je utemeljevala pritožbo s tem, da bi vodosilna uprava na Završnici s svojimi bajerji utegnila škodljivo vplivati na obrat družbenih vodnih naprav v Medvodah in da se ta okolnost ni dovolj zvedenško vpoštevala v vodopravnem postopanju zaradi koncesije za napravo na Završnici. Dne 1. t. m, se je vršila o tej pritožbi javna razprava pri upravnem sodišču na Dunaju, katere se je udeležilo le poljedelsko ministrstvo po svojih zastopnikih, ne pa tudi zastopniki udeleženih strank. Upravno sodišče je takoj objavilo razsodbo, da se izpodbijana koncesija zavoljo pomanjkljivega postopanja razveljavi. Pomanjkljiva so bila posebno zvedenška mnenja o projektiranih bajerjih na Završnici in o njih vplivu ne samo na pridobljene vodne pravice drugih marveč tudi javnem oziru. Celo vodopravno postopanje radi naprav na Završnici se bo moralo tedaj iznova vršiti.

Sava, 19. 12. 1914

Dogotovljena elektrarna. Deželna elektrarna. Na Završnici je deželna elektrarna dogotovljena in prične v kratkem obratovati v polnem obsegu.

Gorenjec, 19. 02. 1915



Jez deželne elektrarne na Završnici.

Završniška elektrarna, ki preskrbuje z elektriko danes skoro vso Gorenjsko, je najlepši dokument velikopoteznega dela SLS. Kdo se pa ne spomni pri tem tudi ogabne gonje reakcionarnega „naprednjaštva“, ki je skušalo onemogočiti vse to ljudsko delo SLS.

Jez deželne elektrarne na Žirovnici, 1927 Ilustrirani Slovenec

Elektrarna na Završnici je začela delovati! Za naše gospodarstvo zelo važna novica je to. Razmere sedanjega časa ne pripuščajo, da bi se ta velepomembni začetek dela praznoval slovesno. Upajmo pa, Da bo Bog to delo blagoslovil v korist lepe naše dežele. Več o napravah na Završnici bomo spregovorili ob priliki.

Domoljub, 25. 02. 1915

Završnica teče / Prva kranjska deželna elektrarna v obratu.

Prva naša deželna elektrarna na Završnici je pričela svoj obrat.

Ko smo započeli obsežno akcijo za preskrbo kranjske dežele z električnim tokom, se pač nihče ni nadejal, da bomo otvorili prvo deželno napravo v takih razmerah. Naše delo je bilo zamišljeno kot delo miru dobrodelnega gospodarskega napredka. In vendar se to delo miru ni moglo mirno izvršiti, ampak je bilo v boju od prvega početka in se je izvršilo v sredi krvave vojske. Ravno to, da se je morala ta naprava boriti s

tolikimi težkočami, katere je vse zmagovito prestala, dokazuje notranjo moč ideje, ki jo je rodila.

Bilo je zares nujno potrebno, da je kranjska dežela vzela na svojem ozemlju v roke električno akcijo, ta najnovejši faktor sedanjega gospodarskega življenja. Na celem svetu je električna moč poslala gibajoča sila gospodarskega življenja in je segla v najširše ljudske sloje. Sosedne države so jo znale že pred desetletji upreči v voz svojega napredka z največjim uspehom. Tudi v naši državi si je elektrika priborila od leta do leta važnejše mesto v gospodarskem razvoju. Ako ne bi bili mi započeli te akcije, bi bila kranjska dežela daleč zaostala za drugimi deželami, v katerih se ta razvoj z velikimi sredstvi od dne do dne bolj pospešuje. Na Štajerskem se grade velikanske naprave, ki bodo tvorile podlago za mogočen nadaljnji razvoj. Cela Primorska bo v kratkem saturirana z električnim tokom od akcijske družbe, ki si je znala ustvariti monopol v deželi. Ali smo mogli pustiti, da bi edina Kranjska, ki ima vsaj toliko pogojev za gospodarski razvoj kakor vsaka druga dežela, ostala v ozadju in nudila žalosten pogled nazadnjaštva v dobi vseobčega napredka?

Po treznem preudarku jo kranjski deželni zastop započel svojo akcijo, katere prva etapa je sedaj dovršena na Gorenjskem. Svoj načrt smo zasnovali na najširši znanstveni podlagi, izvršitev smo pa započeli v malem obsegu, primerno svojim finančnim silam. Iz malega raste veliko. Trdno nado imamo, da bo uspeh te prve naprave razgnal vse dvome, razpršil vsako nezaupanje in bodril k nadaljevanju započetega dela, dokler ne bo po možnosti zadoščeno potrebam cele dežele.

Zanimivo zgodovino ima za seboj delo deželnega zastopa. Danes ni primeren čas, da bi prihajal z rekriminacijami. Velevažno delo zasluži, da se njegova zgodba natančno popiše. Ta zgodba bo interesanten kulturnozgodovinski dokument, ki bo pokazal naše politične, gospodarske in upravne razmere v jako poučni luči. Tedaj se bo marsikaj pojasnilo, s kakšnimi težavami se ima boriti, kdor hoče nesebično z javnimi sredstvi ustvariti kaj koristnega za javni blagor, pokazalo se bo pa tudi, da ni nobena težava prevelika, da je ne bi premagal, kdor pošteno in vztrajno zasleduje visoke smotre v korist svojega ljudstva.

Turbine se vrte, stroji delujejo in luč se je zasvetila.

Zdravi razum je tudi v ljudstvu premagal moč zlobe in nevednosti. Velika masa je bila po deželni akciji postavljena pred nekaj čisto neznanega in nepričakovanega. Ni se čuditi, da je bil marsikdo nezaupen, ker ni imel še nobene izkušnje in ni poznal solidnosti naših načrtov, v katerih seveda nismo mogli pred izvršitvijo dela pred celim svetom razgrniti. Sedaj bo prišla jasnost. Vsak bo lahko videl na lastne oči, kaj se je naredilo, in bo mogel sklepati na nadaljevanje započetega dela. Ze sedaj je marsikateri nasprotnik deželne naprave postal njen prijatelj in odjemalec. Kar je zdravega in dobrega, zmaguje samo od sebe. Naprava je v tehničnem oziru tako vzorna, da - dasi še davno ni dovršena v vseh svojih možnostih - že sedaj uživa priznanje poklicanih strokovnjakov. Podrobnosti bodo razvidne, ko izide knjiga z natančnim popisom tehničnih del.

Pa tudi gospodarski uspeh je že zagotovljen. Dasi stopamo v obrat v najneugodnejšem času, ki si ga je mogoče misliti, se oglašja že toliko odjemalcev, da gledamo popolnoma mirno v bodočnost. Nastala vojska nam je delo pač zakasnila za več mesecev, a ustaviti ga ni mogla. Ustaviti ga niso mogle niti angleške bojne ladje, ki so zasegle naš baker na morju, niti prirodne sile, s katerimi so se borili naši tehniki, niti papirnate težkoče, ki so nam jih delali ljudje neblage volje.

To je bilo.

Prišel bo mir, prišel bo nov čas razvoja, prišla bo, kakor upamo, boljša doba, v kateri bodo deželne naprave služile kot mogočen faktor vseobčega napredka v naši deželi!

/ Dr. Evgen Lampe.

Slovenec, 27. 02. 1915

Razsvetljava Bleda in Radovljice. Od deželne elektrarne. Z Bleda se nam poroča: Dolgo zaželjeno električno razsvetljava imamo vendarle iz deželne elektrarne. Zdaj je Bled šele to, kar bi moral že davno biti. Razsvetljava je krasna. Okoli celega jezera venec luči - to je naravnost čarobno. Če se razsvetlita še grad in otok, potem ima Bled iluminacijo, ki jej ni več podobnega najti. - Iz Radovljice se nam piše: Zdaj smo pa kar velikomestni. Glavni trg je razsvetljen kakor salon. Silno močne, svetle luči razširjajo tako svetlobo, da se lahko po trgu izprehajaš in časnike bereš. Je vredno pogledati! Hvala deželi za to lepo napravo!

Doslej je, kakor čujemo, priklopljenih v celem okraju že okoli 3000 luči. Ker gre s petrolejem trda, je zanimanje seveda ravno sedaj tako veliko, da instalacije ne morejo zadostiti odjemalcem dovolj naglo. Ko se po vojski začne novo obrtno življenje, bodo gotovo takoj prišle mnoge instalacije za motorje na vrsto. Za kmetijske stroje je že sedaj zanimanje.

Slovenec, 27. 02. 1915

Podelitev koncesije. Deželna elektrarna na Završnici. Upravno sodišče je razveljavilo od vseh inštanc deželnemu odboru podeljeno koncesijo za zgradbo deželne elektrarne na Završnici. Odredila se je nova vodoppravna obravnava. C. kr. okrajno glavarstvo v Radovljici je ugovore tvrdke Leykam-Josefsthal, češ, da škoduje deželna naprava njeni napravi na Verju pri Medvodah, in Tomaža Pavšlarja v Krajnu, češ, da vsled deželne elektrarne trpe njegovi projekti, kot neutemeljene zavrnilo in podelilo deželnemu odboru koncesijo za Završnico.

Gorenjec, 08. 10. 1915

Nabiralnik za vodo. Deželna elektrarna na Završnici je končno dobila koncesijo. Glavni vzrok za ugovor je bil nabiralnik za vodo, ki je sedaj dograjen. V gorski dolini nad Mostami pod Stolom je nastalo vsled jeza krasno jezero, kakih 200 metrov dolgo in 100 metrov široko. Tako je sedaj deželna elektrarna v kljub vsem težkočam časa dogotovljena. Moči je dovolj; zato je upati, da postane ta naprava pravi blagoslov za Gorenjsko.

Domoljub, 14. 10. 1915



Vodostan v Mostah, zgrajen 1915
Vir: Jeseniški zbornik

Električni tok v naši občini. Deželna elektrarna na Završnici. Doslej je električni tok napeljan v sledeče, kraje: Bled okoli jezera, Radovljica, Brezje. Mošnje, Zgornji in Spodnji Otok, Vrbnje, Gorica, Predlog, Lesce, Hlebce, Zapuže, Breznica, Smokuč. Dosloviče, Selo, Žirovnica, Vrba, Zgornje in Spodnje Gorje, Podhom in Zasip. - Popraševanje po električnem toku je jako veliko; žal, da se zaradi pomanjkanja bakra in motorjev občinstvu ne more ustreči. Vsled tega se tudi napeljava na Jesenice še ni mogla izvršiti. Podaljšanje se pa bo izvršilo po možnosti in si bo elektrarna izkušala pomagati z železnimi žicami, dokler ne bo zopet bakra na razpolago.

Slovenec, 16. 10. 1915 / Domoljub, 21. 10. 1915



Električni lestenev v kapelici Marije Pomočnice na Brezjah, 1928
Vir: Ilustrirani Slovenec, 05. 08. 1928

KOMUNALNE ZADEVE.

O postanku završniške elektrarne.

"Slovenec" je dne 17. Jan. 1932. leta št. 17 v članku: »Elektrifikacija Slovenije stopa v življenje..» priobčil med drugim tudi tole: »Bodi pribito, da je elektrifikacija Slovenije od prvega početka delo bivše SLS. Idejo samo je zasnoval veliki duh doktorja Evgena Lampeta. Stojimo na stališču, da elektrifikacija Slovenije ne more in ne sme biti predmet političnega mešetarnjenja in da je to vprašanje vseh prebivalcev naše banovine, nikakor pa ne le zadeva ene politične stranke. Na elektrifikaciji so zainteresirani prav vsi krogi in sloji, od najvišjih do najnižjih. K izvedbi elektrifikacijskega programa so prispevali vsi davkoplačevalci naše banovine, predvsem direktno prizadeti. Da pa so se pečali s tem vprašanjem tudi možje, ki niso stali v vrstah bivše SLS, da se ti možje še celo prav odločilno posegli v to vprašanje, nam dokazujejo naslednja fakta.

Začetkom leta 1909. je poslal tedaj agilni gorenjski narodnjak, posestnik v Mostah,

absolviran jurist, sedaj že umrli Ivan Čop, projekt o završniški elektrarni. Deželnemu odboru v Ljubljano, kjer je bil takrat referent za tehniške stvari deželni odbornik dr. Evgen Lampe. Dr. Evgen Lampe je odgovoril dne 17. II. 1909 temu narodnjaku sledeče:

Blagorodni gospod! Vaš projekt sem dal pregledati gosp. stavbenemu nadsvetniku Kiinarju. Preden se vpelje kaka akcija bi bilo potrebno, da se tehnična stran natančno prouči. Za to Vas prosim, da pošljite; deželnemu stavbenemu uradu ves projekt, kajti zdaj manjka bistvenih delov, in da pridete potem na ustni razgovor. Pozdrav! Dr. Evgen Lampe s. r., deželni odbornik.

Ko so občine Bled, Radovljica, Jesenice, Koroška Bela, Breznica, Begunje, Lesce, Predtrg, Mošnje in Gorje, organizirane od prej imenovanega naprednega moža, v septembru leta 1909 vsa predela dovršile in poslale dne 30. septembra istega leta vlogo na bivši deželni odbor kranjski, kot nadzorni oblasti, v kateri prosijo, da same zgradijo električno centralo ob Završnici, je pisal dr. Lampe organizatorju teh občin Ivanu Čopu pismo sledeče vsebine: Blagorodni gospod! Po sklepu deželnega odbora se sedaj proučujejo posamezni projekti. Dokler strokovnjaki niso podali svoja mnenja, ne morem ničesar izjaviti. Sploh pa pospešujemo celo zadevo kar le mogoče, in pa da bomo v kratkem na jasnem. Za sedaj tudi nobeni deputaciji ne bi mogel kaj drugega odgovoriti. Pozdrav! Udani dr. E. Lampe s. r. V Ljubljani 24. X. 1909.

Ti dve pismi sta hranjeni še v originalu in dokazujeta dovolj jasno, kje se je »rodila« dr. E. Lampetova ideja o završniški elektrarni.

Elektrarno ob Završnici so zasnovali in so izvršili vsa potrebna predela gospodarskega in tehničnega značaja gorenjski napredni krogi z edinim in edino poštenim namenom, da se naši kraji gospodarsko vzdignejo. Kranjski deželni odbor je pa tem 10. občinam vzel iz rok ves material ter dal elektrarno, ko je bila dograjena, v eksploatacijo bivši SLS, ki je zasedla vsa razpoložljiva službena mesta izključno s svojimi najzvestejšimi pristaši in najvnetejšimi agitatorji. In v deželni odboru je imela SLS prvo in odločilno besedo. V dobi ljubljanske samouprave pod oblastnim predsednikom dr. N. Natlačenom, ki je danes zaradi protidržavnega rovarjenja konfiniran, je pa bilo osobe KDE revidirano, tudi odpuščeno in pojačeno v smislu politike Natlačena oz. SLS.

Skoro neverjetno pa zveni dejstvo, da je KDE še danes, ko je preteklo že pol leta po Koroševih punktacijah, dejansko še vedno trdnjava somišljenikov Korošca in Natlačena, da je popolnoma v rokah strupenih pristašev punktacij. Ti ljudje še danes zasedajo vsa mesta, od najvišjega do najnižjega.

V ilustracijo, kako strogo so odločujoči činitelji vedno izbirali uslužbenca za elektrarno z ozirom na njihovo politično prepričanje, naj omenim samo sledeči primer: dne 20. V. 1927 I. je zaprosila hčerka tedaj že umrlega, preje omenjenega inicijatorja završniške elektrarne, oblastni odbor v Ljubljani za podelitev mesta v pisarni elektrarne v Žirovnici. Imela je za pisarniško mesto vso kvalifikacijo. Poleg tega se je sklicevala na svojega pokojnega očeta, da je elektrarna plod njegovega dela itd. Kljub vsem prošnjam, intervencijam in priporočilom, prosilka ni dobila mesta, ker je bila Sokolića, njen oče pa »liberalec«. Dne 22.X. 1927. je prišla zavrnitev njene prošnje s podpisom dr. Natlačena. Istočasno pa je bila sprejeta druga prosilka, ki je bila že v državni službi. Seveda je bila vneta pristašinja SLS.

Značilno za današnje politično usmerjenost vodstva in vseh ostalih uslužbencev KDE je med drugim tudi to n. pr.: 1. decembra lani seje v kovačnici delalo samo med službo božjo, ne preje, ne kasneje; na fante iz Most, ki so peli mimo elektrarniških hiš sokolsko himno, sta dva elektrarniška uslužbenca pljuvala itd. itd. Navedli bomo še nešteto cvetk iz elektrarniškega paradiza. Pri Sokolu ni nihče razven enega. Pa saj ni

čuda! Kdor je pri Sokolu, se v elektrarni strupeno preganja, preganjajo se pa tudi pristaši JRKD. Kdor ni izrazit punktaš, mu ni obstoja. Delo imajo nedržavljeni in drugi, le Sokol in pristaš JRKD ne. Druge veže gotovo sorodstvo, pa tudi to bomo neusmiljeni razkrinkali! O raznih teh škodljivih vplivih in raznem razdiralnem delu, o brezumnem gospodarstvu etc. pa prihodnjič enkrat.

Triglav, 15. 07. 1933

Viri:

Članke iz časopisov Gorenjec, Sava, Triglav in Domoljub zbral Goran Lavrenčak - DAR

Vir: www.dLib.si; digitalizirano: 1900-1916 in 1934-1941 / Gorenjec

Vir: www.dLib.si; digitalizirano: 1913-1917 / Sava

Vir: www.dLib.si; digitalizirano: 1888-1944 / Domoljub

Vir: www.dLib.si; digitalizirano: 1933 / Triglav

Članke iz časopisov Slovenec in Slovenski narod zbral Branislav Šmitek, Brezje.

Vir: www.dLib.si; digitalizirano: 1873-1945 / Slovenec

Prvič objavljeno: 20. 08. 2011 (spletna stran Občine Radovljica)

Zadnjič dopolnjeno: 01. 12. 2014